

פרשת כי תשא
תשפ"ה

גיליון בית ארזים

גיליון מאסף דברי תורתם של
רבותה"ק לבית בוטשעטש
ושאר חכמי רומניה וגאוניה

פניני "יד יוסף"

פנינים נבחרים מתורתו של הר"ק רבי יוסף אהרן מבוטשעטש
זי"ע, המכונה: דער קליינער בעל שם מבוטשעטש [בעל
שם קטן מבוטשעטש], מעובד באופן השווה לכל נפש

חשבון הנפש והתשובה בכניסת השבת

אך את שבתתי תשמרו (שמות לא, יג)

הנה ידוע מספרי יראים, כי בערב שבת קודש לפני כניסת יום
השבת צריכים לחשוב חשבון הנפש על ששת ימי המעשה, איך
עברו עליו, אם חס ושלום לא פגם בהם כלום, ועליו להרהר בתשובה
בדעתו, ולהכניע ולהשפיל את עצמו לכוף ראשו בתכלית השפלות.

זה אפשר לרמוז בדברי הכתוב 'אך', אכין ורקין מיעוטין הם
(ירושלמי ברכות פ"ט ה"ה), היינו להכניע ולהמעיט את עצמו בתכלית
השפלות, להרהר בתשובה שלימה ולהתחרט על מעשיו הראשונים
אם פגם בהם, וזאת בכדי 'את שבתתי תשמרו', שיוכל לחול עליו
קדושת שמירת השבת, להתענג באור ה' בלב בוער במוחין דגדלות,
בכל עוז ותעצומות בתיקון השלם.

(פרשת כי תשא לסעודה שלישית, בד"ה ואתה דבר)

*

על ידי השבת ממשיכים קדושת השם יתברך לכל ששת ימות השבוע

אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם (שמות לא, יג)

נראה לפרש בדברי הכתוב, 'אך את שבתתי תשמרו', אך
בגימטריא אה"י, וזהו אמרו 'אך', היינו שיהיה עמנו השם יתברך,
וזאת על ידי 'את שבתתי תשמרו', לשבות בו מכל מלאכה ולהתענג
בו בתענוג אכול ושתה, להמשיך גודל אור קדושתו יתברך, לחזות
בנועם ה', 'כי אות הוא ביני וביניכם', אות מורה על האות ו' כדברי
הזוהר הקדוש (תיקוני זוהר ק"ח): על הכתוב (בראשית ד, טו) 'וישם ה' לקין
אות' דא אות ו', היינו שעל ידי זה ישפיע אור קדושת השבת לכל
ששת ימי המעשה, כי כל שיתין יומין מיניה מתברכאן (זוה"ק ח"ב פח),
ועל ידי זה 'לדורותיכם'.

(פרשת כי תשא לסעודה שלישית, בד"ה ואתה דבר)

*

בזכות השבת יזכו בני ישראל לאור הגאולה

ולהשאת השכינה בינם לדור דורים

אך את שבתתי תשמרו כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם לדעת

כי אני ה' מקדשכם (שמות לא, יג)

יש לפרש בדברי הכתוב 'אך את שבתתי תשמרו', כי על ידי
ובזכות שמירת שבת, תזכו 'כי אות הוא ביני וביניכם לדורותיכם',
שנוכח שישרה השם יתברך שכינתו בינינו לדור דורים, לזכות לאור
הגאולה, ליום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים, שהוא בחינת
'ביני וביניכם לדורותיכם', ואז 'לדעת כי אני ה' מקדשכם', כי יעביר
השם יתברך רוח הטומאה מן הארץ, ומלאה הארץ דעה את ה', וזהו
'לדעת', שיהיה כל הארץ מלאה דעת, לידע ולהכיר בידעה ברורה
'כי אני ה' מקדשכם', לילך תמיד באור פני מלך חיים.

(פרשת כי תשא לסעודה שלישית, בד"ה ואתה דבר)

ליקוטי ופניני מים רבים חכמי רומניה וגאוניה

ליקוטי פנינים דברי תורה אשר אסף לקט וכתב והוסיף
מדיליה הגה"צ רבי יצחק מאיר מארילוס זצ"ל אב"ד
מיהאלען, באקוי ולבסוף ימיו רבה של בוקרשט

תיקון פגם הראיה ופגם השמיעה

כי תשא את ראש בני ישראל (שמות יב, יב)

כתב הר"ק רבי יקותיאל יהודה טייטלבוים זצ"ל אב"ד סיגעט
הייטב פנים (מאמר פי פרשות אות ו') לרמז בזה על פי מה שנאמר
(בראשית ג, ו) 'ותרא האשה כי טוב העץ למאכל', הרי שהראיה היא
שגרמה תחילת החטא, דכתיב (בראשית ג, יז) 'ולאדם אמר כי שמעת
לקול אשתך', הרי שעיקר ההתחלה היה בראיית האשה, ולא נתבע
אדם הראשון אלא על ששמע לקול אשתו, שנגרר אחריה. נמצא
היה הפגם תחילה בראיה, ואחר כך הפגם מצד האדם בשמיעה.

בעלי חכמת הנסתר האריכו, כי אלו החטאים, מוטלים על
דורות הבאים לאחריהם לתקנם, בבחינת (שמות כ, ה) 'פוקד עוון
אבות על בנים', וכן נאמר על ידי הנביאים (ירמיה לא, כח) 'אבות אכלו
בוסר ושני הבנים תקהינה', ונאמר עוד (יחזקאל יח, ב) 'אבות יאכלו
בסר ושני הבנים תקהינה', הרי ברור שהבנים נושאים עליהם את
עוון האבות, ואם כן מאליו מובן שעליהם לתקן את עוונותם. ולכן
כתבו המקובלים, כי עבור עוון זה ירדו בני יעקב מצרימה, בכדי
לתקן את העוונות, להעלות את הניצוצות שנפלו על ידי הפגם.

בזה כתב לבאר מה שמצאנו, כי כאשר בא משה רבינו מצרימה
נאמר (שמות ד, לו) 'ואת האותות לעיני העם', הדגיש הכתוב
'לעיני', עוד נאמר (שמות ד, לא) 'ויאמן העם וישמע כי פקד ה' את
בני ישראל', ולכאורה אחר שכבר אמר ויאמן אין הבנה לתיבת
'וישמע', לכן ביאר כי ההדגשה היא, על התיקון של השמיעה
שעליהם לתקן, זאת בנוסף לתיקון הראיה שתיקנו גם כן.

כך גם בשעת מתן תורה, אמרו חכמינו ז"ל (שבת קמו.) שפסקה
זוהמת חטא אדם הראשון מהם, שישראל שעמדו על הר סיני
פסקה זוהמתו, וכאילו נתקנו עוונות ראשונים, ולזה מצאנו שאמרו
חכמינו ז"ל במכילתא (פרשת יתרו) על הכתוב (שמות כ, טו) 'וכל העם
רואים את הקולות', מניין שלא היו בהם סומין, 'רד ה' לעיני כל
העם' (שמות יט, יא), עוד אמרו במכילתא (שם), ומניין שלא היו בהם
חרשין, שנאמר (שמות כד, ז) 'נעשה ונשמע', הרי שעל ידי פסיקת
הזוהמא, נתקן אצלם ענין הראיה והשמיעה, שזה הוא הענין
של היו בהם סומין, המורה על פגם הראיה, ולא היה בהם חרשין
המורה על פגם השמיעה.

אמנם כאשר עשו את העגל, חזרה זוהמתם, וחזר הדבר
למקומו, היינו ששוב היו צריכים לתקן את מקור החטאים
הראשונים מעת בריאת העולם.

והנה על ידי פגם ראיית העין ושמיעת האוזן של מטה, נפגם
כביכול דוגמתו של מעלה, כמו שפירשו את דברי המשנה (אבות פ"ב

מ"א) 'דע מה שלמעלה' זה הוא 'ממך',
מכל מעשיך, 'עין רואה ואוזן שומעת'.

והרהבתי עוז להוסיף על דברי הרה"ק
מסיגט צ"ל, שכך מצאנו גם על הפסוק (איכה א, ו) 'וילכו בלי כח',
שדרשוהו חכמינו זכרונם לברכה (איכה רבה א, לג) כל זמן שישאל
עושין רצונו של מקום מוסיפין כח בפמליא של מעלה.

וכך גם מצאתי שכתבו לפרש את דברי הכתוב (בראשית יח, ה)
'ואקחה פת לחם וסעדו לבכם', אשר לכאורה יותר היה נכון לשון
הכתוב, אם היה כתוב 'ותקחו פת לחם'. אולם אברהם אבינו, שכל
הגה פיו היה קדוש, ולא יצא מפיו דבר שאינו נכון, כך אמר למלאכים
שבאו אצלו, בזה שאקח פת לחם ואטול ידי ואברך ברכה ראשונה
וברכת המזון, בזה 'וסעדו', אתם המלאכים 'לבכם', כי אוסיף על ידי
זה כח בגבורה של מעלה שאתם מהם.

ואמרתי עוד להוסיף ולרמוז את דברי הרה"ק מסיגט צ"ל, את
דברי הגמרא (סנהדרין קג:) כיון שנעשה אדם ר"ש למטה נעשה ר"ש
למעלה, והדברים מכוונים כדבריו, כי ר"ש נוטריקון ר'איה ש'מיעה,
ולחורות על כך כי מקושרת הראיה והשמיעה של האדם למטה, אל
הראיה והשמיעה למעלה.

על פי זה כתב לבאר, כי זה הוא מה שאנו מתחננים בתפלה 'פקח
עיניך וראה ה' שמעה', הרי מדגישים כאן על הראיה והשמיעה.

כך גם ביום השבת, כאשר נשמתו של האיש היהודי מתעלית
ממדריגה למדריגה, מזכירים בקדושה של שחרית 'ועינינו תראינה',
ואילו בתפילת מוסף, אחר שהתעלו עוד מחיל אל חיל, מזכירים
בקדושת כתר 'וישמיענו ברחמינו', כח הראיה והשמיעה.

והנה ימי החנוכה מצאנו בהם המצוה לראות בלבד, כמו שאומרים
(סדר הדלקת נרות חנוכה) 'הנרות הללו קודש הם ואין לנו רשות להשתמש
בהן אלא לראות בלבד', וזאת בכדי לתקן כח ועניין הראיה.

לעומת זאת עניין יום הפורים, העיקר הוא מצות שמיעת המגילה,
וכמו שכתב המגן אברהם (ס' תר"צ ס"ג) יען שחביב המגילה שומע
אפילו בשני קולות, אשר בדרך כלל קיימא לן (מגילה כא:) תרי קלא
לא משתמע, הרי שבחג הפורים עיקר ההדגשה הוא על השמיעה,
וזאת כי צריכים לתקן השמיעה.

לכן לשון המשנה (שקלים פ"א מ"א) הוא, באחד באדר משמיעין על
השקלים, ההדגשה על השמיעה.

זהו שקוראים בשבת שלפני חודש אדר את פרשת שקלים,
הפותחת בדברי הכתוב 'כי תשא את ראש בני ישראל', רא"ש
נוטריקון ר'איה א' ש'מיעה, אשר אלף מורה על אלופו של עולם
הקדוש ברוך הוא, וזהו שיתקן את הראיה והשמיעה, עבור אלופו
של עולם, הקדוש ברוך הוא יתברך שמו.

*

בני ישראל מבקשים לידע הנהגת הבורא ברוך הוא שיוכלו להשיב לאומות העולם השואלים אותם על כך

אם נא מצאתי חן בעיניך הודיעני נא את דרכך ואדעך למען אמצא
חן בעיניך ויאמר ה' אל משה גם את הדבר הזה אשר דברת אעשה כי
מצאת חן בעיני ואדעך בשם (שמות לג, יג - יז)

בגמרא (ברכות ו.) דרשו חכמינו ז"ל, ביקש משה להודיעו דרכיו
של הקדוש ברוך הוא ונתן לו, שנאמר (שמות לג, יג) 'הודיעני נא את
דרכיך'. אמר לפניו, רבונו של עולם, מפני מה יש צדיק וטוב לו ויש
צדיק ורע לו, יש רשע וטוב לו יש רשע ורע לו.

הנה מלשון הגמרא משמע, כי משה רבינו התעניין רק לידע על
הנהגת הבורא יתברך לעניין צדיק ורשע, אולם אין להבין לפי זה
את המשך הפסוקים, איך ירשו מה שהדגיש הכתוב 'ואדעך למען
אמצא חן', ותשובת הקדוש ברוך הוא 'ואדעך בשם'.

וכתב לבאר בזה הרה"ק רבי ברוך מסערט צ"ל (מקור ברוך פרשת
כי תשא בד"ה ועתה), בהקדם דברי הכתוב (שמות ג, ו) 'ויסתר משה פניו
כי ירא מהביט אל האלוקים', וכתב כי יש בזה כוונה מיוחדת בכך
שהתורה מתארת שמשה רבינו הסתיר את פניו, כי הסנה הבורח
באש ואינו אוכל מסמל ומרמז על הצרות והייסורים שעברו על בני
ישראל, וזה שמסיים הכתוב 'כי ירא מהביט אל האלוקים' (שמות ג,
ו), המורה על מידת הדין, כמו שמפרש רש"י (בראשית א, א) שהתואר
אלוקים מורה למידת הדין, והראה בזה משה רבינו בהסתרת פניו,
כי אף פעם לא יהיה לו קושיות על ההתנהגות והשגחת השם יתברך,
יהיה איך שיהיה.

אכן יש שינוי בין קושיא שהיא פוגמת בהאמונה, לבין קושיא
שכוונתה רק לידע מה להשיב, וכמו שנאמר (שיר השירים א, ז) 'שלמה
אהיה כעטיה', ופירש רש"י, ואם תאמר מה איכפת לך, אין זה כבודך
שאהיה כאבילה עוטה על שפה בוכיה על צאני, עד כאן. היינו,
שבאמת אין לישראל שום קושיות על הקדוש ברוך הוא, אולם מה
שרצונם לידע, הוא רק כדי שאם ישאלו אותם אומות העולם, שידעו
מה להשיב תשובה נכונה, וזה הכוונה, ואם תאמר מה נוגע אל לבך,
כלומר, כיון שבין כך ובין כך אינכם מהרהרים אחרי מדותיו אם כן מה
שאלתך, הרי התשובה היא, אין זה כבודך שאהיה כאבילה עושה על
שפה, היינו שלא אדע מה להשיב עם שפת הפה, וכבר אמר החכם
מכל אדם (משלי כג, א) 'כי תשב ללחום את מושל בין תבין את אשר
לפניך', אם יש לך ללחום היצר הרע, נכון שיהיה לך כשרון להשיב,
אם במקרה ישאלו לך קושיות.

לפי זה יש להבין מה שטען רבינו (שמות ה, כב) 'למה הרעתה לעם
הזה למה זה שלחתני', ופירש רש"י, ואם תאמר מה איכפת לך, פירוש
הואיל שאין אתה מהרהר אחרי, אם כן למה הרעתה ולמה שלחתני,
אלא קובל אני על ששלחתני, היינו מכיון ששלחתני כשליח לכלל
ישראל נחוץ לי לדעת הכל, בכדי להשיב אם ישאלני.

בזה ביאר מה שאמר 'הודיעני נא דרכיך', לא בשבילי, יען שאין
אני מהרהר אחרי מדותיך, אלא משום 'ואדעך', שאדע מה להשיב,
במקרה הצורך, והשם יתברך הסכים על ידו וענהו 'את הדבר הזה
אשר דברת אעשה כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם'.

ומביא בשולי הדברים בשם אביו הרה"ק רבי ישראל מוויזשניץ
צ"ל, כי זה שאנו מתפללין בכל יום 'ותגמלנו חסדים טובים', וכי
ישנם חסדים שאינם טובים, והרי כל חסד הוא טוב. ברם בקשתנו
מהשם יתברך היא, שיתן לנו חסדים שנוכח בעינינו כי טובים הם,
ולא נזקק להסבירם לאומות העולם השואלים אותנו דבר, ואז וודאית
שלא נהרהר.

אחינו כל בית ישראל הנתונים בצרה ובשביה העומדים בין בים ובין פיפשה המקום ירחם עליהם
ויוציאם מצרה לרוחה ומאפלה לאורה ומשעבוד לגאולה השתא בעגלא ובזמן קריב ואמרו אמן

וי"ל ע"י מכון 'שם ושארית' בוטשעטש © כל הזכויות שמורות

להערות והארות, תרומות והנצחות, וכן לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת מייל: MECHON2324@GMAIL.COM